

Відбір на факультет фізичного виховання – першооснова якісної підготовки вчителя фізичної культури

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль)

Постановка наукової проблеми та її значення. Аналіз останніх досліджень. Суверенному українському суспільству потрібен не конформіст-урокодавець, не нігіліст, не анархіст, не популіст, а дійсно народний учитель. Це має бути вчитель-громадянин, учитель-інтелектуал, який би міг опиратися на кращі демократичні традиції української інтелігенції, аналізувати плюралістичну суспільно-політичну думку, орієнтуватися на її прогресивні ідеї і який би, урешті-решт, міг донести високу політичну культуру до своїх вихованців, опираючись на світовий та національний досвід [1; 2].

У теорії й методиці фізичного виховання склалися певні погляди щодо особистих якостей учителя фізичної культури. Він повинен мати ґрунтовну спеціальну підготовку (теоретичну, рухову, психологічну) (А. В. Огнистий, 2011), володіти навичками та використовувати електронно-обчислювальну техніку й інші ТЗН (В. І. Рак, 2010), володіти іноземною мовою (А. С. Аргунов, 1976), економічно мислити (А. В. Григорук, 2010), мати навички організаторської та виховної роботи (В. Г. Омеляненко, 2008), бути високоосвіченим і культурним (Я. Б. Боднар, 2011). Його повинна відрізняти ініціатива, прагнення до вдосконалення й новизни (Б. М. Шиян, 2012).

Водночас ми знаємо, який повинен бути майбутній фахівець із фізичного виховання. Постає закономірне питання, а як здійснити якісний відбір абітурієнтів до навчання на спеціалізованих факультетах.

Завдання дослідження:

1. Вивчити стан підготовки й відбору старшокласників до навчання на факультеті фізичного виховання в практиці вступних випробувань.

2. Розробити методичні рекомендації щодо організації та проведення вступу на факультеті фізичного виховання.

У процесі дослідження ми використовували такі методи наукового дослідження:

1. Вивчення літературних джерел і документальних матеріалів.

У процесі використання цього методу отримано інформацію про стан питання, що розглядається.

2. Теоретичний аналіз і синтез застосовувалися нами для вибору теми дослідження, визначення його концепції та гіпотези. За допомогою теоретичного аналізу й синтезу розглянуто та класифіковано властивості процесу відбору до навчання на факультеті фізичного виховання, вивчено найбільш суттєві його ознаки та специфічні риси.

3. Метод педагогічного спостереження був використаний для контролю поведінки абітурієнтів під час складання вступних випробувань.

4. Метод опитування використовувався з метою отримання інформації з окремих проблем дослідження.

5. Методи математично-статистичної обробки даних.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Наукове дослідження проводиться в рамках теми науково-дослідних робіт «Підготовка майбутнього вчителя до інноваційної діяльності в сучасній школі», № держреєстрації – 0111U001321. Категорія – прикладна. Керівник – доктор педагогічних наук, проф. Г. В. Терещук.

Аналіз вступної кампанії 2012 р. виявив, що в Україні за напрямом «Фізичне виховання» підготовку фахівців здійснює 42 навчальні заклади, за напрямом «Спорт» – 15, «Здоров'я людини» – 48 ВНЗ.

Ліцензійний обсяг у 2012 р. на факультет фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка становив на спеціальність «Фізичне виховання» 120 осіб, із них 25 – за рахунок державного бюджету, напрям «Спорт» – 50 осіб, із них 10 – за рахунок державного бюджету, «Здоров'я людини» – 25 осіб, із них п'ять – за рахунок державного бюджету. На договірній основі за цільовим направленням мали змогу поступити вісім абітурієнтів. У

2012 р. серед абітурієнтів цієї категорії подало заяви сім осіб, із них після вступних випробувань рекомендовано четверо.

Особливістю вступної кампанії 2012 р. було те, що виконання спортивних нормативів уважалося профільним екзаменом, де абітурієнти повинні набрати мінімальну кількість балів 140.

У 2012 р. до вступу на факультет фізичного виховання подали заяви 345 абітурієнтів. Із них 153 абітурієнти на спеціальність «Фізичне виховання», 80 – «Здоров'я людини», 112 – «Спорт». Порівняно з 2011 р., у якому до вступу на факультет фізичного виховання подали заяви 211 абітурієнтів, що на 134 заяви менше, порівняно з 2012 р. (табл. 1).

Таблиця 1

**Кількість поданих заяв абітурієнтами у 2012 р.
(за напрямом підготовки)**

Напрямок навчання	2012 р. (у порівнянні з 2011 р.)
Фізичне виховання	153 (+48)
Спорт	112 (+57)
Здоров'я людини	80 (+49)
Загалом	345 (+154)

Загалом, якщо говорити про комплексну оцінку, то вона складалась із результатів незалежного тестування з української мови, біології, середнього балу атестата та виконання спортивних нормативів [3] (для спеціальностей «Фізичне виховання і спорт» – обраний вид спорту, для спеціальності «Здоров'я людини» виконання тестів загальної фізичної підготовленості). Максимально абітурієнт міг набрати 800 балів.

Якщо розглянути абітурієнтів за спортивною спеціалізацією, то найбільше вступників обрали нормативи зі спортивних ігор (футбол, баскетбол, гандбол, волейбол), далі йдуть абітурієнти, котрі склали іспити з легкої атлетики, потім – боротьба, плавання, біатлон, важка атлетика.

Потрібно відзначити високий рівень готовності окремих абітурієнтів, які поступали на факультет фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Це вступники, які спеціалізувались у таких видах спорту, як волейбол, гандбол, легка атлетика, біатлон, боротьба. Частина цих абітурієнтів отримала максимальну кількість балів (200) за складання спортивних нормативів.

Окремі особи вступають на факультет фізичного виховання, маючи III і нижче спортивний розряд або зовсім без розряду, що здебільшого зумовило низькі оцінки із цього іспиту. Причиною є й те, що більшість вступників – це учні сільських шкіл, де спорт на сьогодні перебуває на досить низькому рівні.

Такий факт наводить на думку про проведення до екзаменаційного перегляду вступників, щоб значно полегшити роботу екзаменаційної комісії в подальшому й менше травмувати психіку вступників.

Більше 50 % абітурієнтів на момент проведення консультації (переддень тестування), ще не визначились, який вид спорту будуть складати. Така ситуація, з одного боку, пов'язана з тим, що частина вступників займалися видами спорту, які не включені в програму вступних випробувань (спортивний туризм, настільний теніс, бокс, армспорт, східні единоборства, вітрильний спорт, велоспорт). Відсутність у програмі вступних випробувань цих видів спорту пов'язана з тим, що вони досить складно оцінюються як кількісно, так і якісно. Інша причина – що вступні випробування повинні відповідати програмі з фізичної культури загальноосвітньої школи.

Поряд із цим інші ВНЗ включають у програму вищезгадані види спорту. Можна взяти за основу їхні системи оцінювання абітурієнтів (найкраще ці випробування розписані у Львівському державному університеті фізичної культури) [4]. Окремі види спорту (настільний теніс, бадмінтон, аеробіка) потрібно додати до програми вступних випробувань із причини включення їх у програму з фізичної культури ЗОШ. Іншим критерієм уключення в програму вступних випробувань нових видів спорту повинно стати місце виду спорту в програмі Олімпійських ігор. Ці види спорту можуть бути включені як вступні випробування за напрямом підготовки «Спорт».

Більшість вступників, які займалися іншими видами спорту, що відсутні в програмі випробувань, склали тести з футболу, баскетболу, волейболу й гандболу. Нами виявлено, що частина абітурієнтів зовсім не має уявлення про програму вступних випробувань, хоча вона представлена на офіційному

сайті університету, починаючи з лютого 2012 р. [5]. Ще одне пояснення, яке ми отримали під час спілкування з абітурієнтами в процесі консультацій, – те, що 70 % абітурієнтів, які проживають у сільській місцевості, не мають належного доступу до сучасних комп'ютерних інформаційних технологій. Предметна комісія з розумінням поставилася до цієї категорії абітурієнтів і ґрунтовно та детально роз'яснювала суть виконання вступних нормативів. Це й виступило позитивом, який привів до того, що не було жодної письмової апеляції на результати випробувань.

Одним із недоліків оцінювання виконання спортивних нормативів є складна система обрахунку балів й у деяких випадках – нерозуміння її абітурієнтами та їхніми батьками. Це пов'язано з тим, що метри, секунди, рази, результати технічної підготовки з обраного виду спорту переводяться у 200-бальну систему. Ще одним нерозумінням є те, що оцінювання починає проводитися зі 100 балів.

Значна частина спортсменів високої кваліфікації не змогли стати студентами з причини низьких балів за атестат та сертифікати. Не є секретом, що спортсмени тривалий час перебувають на навчально-тренувальних зборах і змаганнях, а навчанню не приділять належної уваги. Водночас абітурієнт, який спортивні змагання дивиться лише по телебаченню, не маючи спортивного розряду, склавши спортивні випробування на мінімальний бал (140), став студентом. Це насамперед впливає на якість підготовки тренера з обраного виду спорту за напрямом «Спорт». Виникає закономірне питання, а чи буде він у майбутньому вчителем або тренером, чи просто знайшов місце, де найнижчий прохідний бал.

Якщо говорити про прохідний бал (табл. 2), то потрібно зауважити, що він зріс, порівняно з минулим роком. Варто відзначити, що прохідні бали на факультет фізичного виховання є одними з найвищих серед ВНЗ України.

Таблиця 2

**Кількість балів, набраних абітурієнтами у 2012 р.
(за напрямами підготовки)**

Напря́м навчання	2012 рік		Платне навчання
	державний бюджет		
	найвищий бал	найнижчий бал	
Фізичне виховання	732	596	542
Спорт	732	630	542
Здоров'я людини	735	672	572

Загалом до зарахування на спеціальність «Фізична культура» (державна форма навчання) рекомендовано 25 (при конкурсній ситуації 6,1 осіб, п'ять на місце), здоров'я людини – п'ять (при конкурсній ситуації 16 осіб на місце), спорт – 10 абітурієнтів (при конкурсній ситуації 11,2 осіб на місце). Усім іншим, котрі успішно склали іспити, рекомендується платна форма навчання.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Аналіз результатів вступних випробувань виявив, що у 2012 р. абітурієнти, які вступали на факультет фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету, показали високі результати. Це спричинено високою конкурсною ситуацією.

Для покращення процесу відбору абітурієнтів потрібно ширше інформувати майбутніх вступників через засоби інформаційних технологій та друковану продукцію. У процесі профорієнтаційної роботи здійснювати роз'яснювальну роботу щодо вступних випробувань на факультет фізичного виховання та видів спорту, включених у програму складання спортивних нормативів, розробити комп'ютерну модель для полегшення роботи екзаменаторів і прискорення оприлюднення результатів.

Для цього потрібно рекомендувати профільному міністерству розглянути можливість про нарахування додаткових балів спортсменам високої кваліфікації й призерам змагань; узгодити нормативи з останніми вимогами спортивної класифікації (вимоги до розрядних нормативів у більшості видів спорту змінюються кожні чотири роки).

Список літературної літератури

1. Огністий А. В. Підготовка старшокласників і відбір до навчання на факультеті фізичного виховання : автореф. дис. ... на здобуття наук ступ. канд. наук. з фіз. вих. і спорту : спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / А. В. Огністий. – Луцьк, 1999. – 22 с.
2. Омеляненко В. Г. Розвиток у старшокласників покликання до педагогічної спеціальності «вчитель фізичної культури» : автореф. дис. ... на здобуття наук ступ. канд. пед. наук : спец. спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / В. Г. Омеляненко. – К., 1995. – 23 с.

3. Програма вступних випробувань з загальної фізичної підготовленості та обраного виду спорту для абітурієнтів факультету фізичного виховання / [В. Д. Єднак, С. Ф. Кічук, С. М. Іваськів, П. І. Ладика, А. В. Огністий, В. Г. Омеляненко, В. І. Шандригось]. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2012. – 16 с.
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.idufk.edu.ua – офіційний сайт Львівський державний університет фізичної культури.
5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.tnpu.edu.ua – офіційний сайт Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Анотації

Підготовка вчителя фізичної культури, передусім, залежить від якісного відбору абітурієнтів до навчання на факультеті фізичного виховання. Аналіз підготовленості старшокласників, які вступають у вищі навчальні заклади за напрямом «Фізичне виховання, спорт та здоров'я» людини, дасть змогу вносити оперативні зміни в програми відбору й тим самим значно покращить процес підготовки фахівців. Завдання дослідження: 1) вивчити стан відбору старшокласників до навчання на факультеті фізичного виховання в практиці вступних випробувань; 2) розробити методичні рекомендації щодо організації та проведення вступу на факультеті фізичного виховання. Аналіз результатів вступних випробувань виявив, що у 2012 р. абітурієнти, які вступали на факультет фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету, показали високі результати. Це спричинено високою конкурсною ситуацією. Для покращення процесу відбору абітурієнтів потрібно ширше інформувати майбутніх вступників через засоби інформаційних технологій та друковану продукцію. Слід рекомендувати профільному міністерству розглянути можливість про нарахування додаткових балів спортсменам високої кваліфікації та призерам змагань, а вищим навчальним закладам узгодити нормативи з останніми вимогами спортивної класифікації. Вимоги до розрядних нормативів у більшості видів спорту змінюються кожні чотири роки.

Ключові слова: *фізичне виховання, спорт, здоров'я людини, абітурієнт, вступні випробування, учитель фізичної культури.*

Андрей Огністий. Отбор на факультет физического воспитания – первооснова качественной подготовки учителя физической культуры. *Подготовка учителя физической культуры, в первую очередь, зависит от качественного отбора абитуриентов к учёбе на факультете физического воспитания. Анализ подготовленности старшеклассников, которые вступают в высшие учебные заведения за направлением «Физическое воспитание, спорт, здоровье человека» даст возможность вносить оперативные изменения в программы отбора и тем самым значительно улучшит процесс подготовки специалистов. Задачи исследования: 1) изучить состояние отбора старшеклассников к учёбе на факультете физического воспитания в практике вступительных испытаний; 2) разработать методические рекомендации относительно организации и проведения вступительных экзаменов на факультете физического воспитания. Анализ результатов вступительных испытаний подтвердил, что в 2012 г. абитуриенты, которые вступали на факультет физического воспитания Тернопольского национального педагогического университета, показали высокие результаты. Такое положение вещей вызвано высокой конкурсной ситуацией. С целью улучшения процесса отбора абитуриентов нужно шире информировать абитуриентов через средства информационных технологий и печатную продукцию. Следует рекомендовать профильному министерству рассмотреть возможность о начислении дополнительных баллов спортсменам высокой квалификации и призерам соревнований, а высшим учебным заведениям согласовать нормативы с последними требованиями спортивной классификации. Требования к разрядным нормативам в большинстве видов спорта изменяются каждые четыре года.*

Ключевые слова: *физическое воспитание, спорт, здоровье человека, абитуриент, вступительные испытания, учитель физической культуры.*

Andriy Ohnystyi. Selection for a Physical Education Department as a Fundamental Principle of Quality Preparation of a Physical Culture Teacher. *Preparation of a physical education teacher first of all depends on quality selection of university entrants for studying at a physical education departments. The analysis of preparedness of senior schoolchildren that enter higher educational establishments in field of physical education, sport, human health will help to implement changes in selection programs and improve the process of specialists preparation. Tasks of the research: 1. To study a condition of selection of senior schoolchildren for studying at a physical education department in the practice of entrance exams. 2. To develop methodological recommendation concerning organization and conducting of entrance exams at a physical education department. The analysis of entrance exams results has shown that in the year 2012 university entrants of Physical Education Department of Ternopil National Pedagogical University showed high results. This was explained by high competitive situation. With the purpose of improvement of selection process of university entrants it is needed to better inform university entrants by means of media. It is recommended to the profile Ministry to calculate additional scores to sportsmen of high qualification and prize winners of competitions. Higher educational establishments need to correspond qualifying standards with the last requirements of sports qualification. Requirements to category qualifying standards in most of kinds of sport change every four years.*

Key words: *physical education, sport, human health, university entrant, entrance exams, physical education teacher.*